

***Науково-методологічні засади
обліково-аналітичного та фінансово-
інвестиційного забезпечення сталого
розвитку суб'єктів господарювання***

**Колективна монографія присвячена 25-річчю кафедри
обліку і оподаткування Таврійського державного
агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного**

***Scientific and methodological bases of
accounting and analytical and financial
and investment support of sustainable
development of economic entities***

**The collective monograph is dedicated to the 25th anniversary
of the Department of accounting and taxation of Dmytro
Motornyi Tavria state agrotechnological University**

Мелітополь-2020

УДК 631.155:658.511

Н-34

Рецензенти:

Бруханський Руслан Фектистович, д-р. екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку та економіко-правового забезпечення агропромислового бізнесу Тернопільського національного економічного університету

Тарасова Тетяна Олексіївна, д-р. екон. наук, професор, професор кафедри фінансів, аналізу та страхування Харківського державного університету харчування та торгівлі

Нестеренко Світлана Анатоліївна, д-р. екон. наук, професор, завідувач кафедри менеджменту Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Рекомендовано вченою радою Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (протокол № 10 від 28.05.2020 р.)

Головний редактор: *Сокіл О.Г., доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного*

Н-34 Науково-методологічні засади обліково-аналітичного та фінансово-інвестиційного забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання: Колективна монографія присвячена 25-річчю кафедри обліку і оподаткування / за заг. ред. д. е. н., доц. Сокола О.Г. – Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2020. 268 с. (українською та англійською мовами)

ISBN 978-966-2489-98-9

Колективна монографія виконана в межах комплексної теми дослідження «Науково-методологічні засади обліково-аналітичного та фінансово-інвестиційного забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання» (державний реєстраційний номер 0107U001146) і розрахована на широке коло вітчизняних фахівців, науковців, політиків, державних службовців, причетних до розробки та впровадження регіональної політики, студентів та викладачів та усіх тих, хто цікавиться актуальними проблемами бухгалтерського обліку, фінансів, оподаткування, аудиту та звітності.

УДК 631.155:658.511

ISBN 978-966-2489-98-9

© ТДАТУ імені Дмитра Моторного

Сокіл О.Г.

доктор економічних наук, доцент,
завідувач кафедри «Облік і оподаткування»,
*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

Звєздов Д.

доктор економічних наук, академічний радник, науковий співробітник
кафедри управління сталим розвитком,
Університет Ерлангена-Нюрнберга, Нюрнберг, Німеччина,

НАДІЙНІСТЬ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ²⁷

Сьогодні жваве обговорення отримали питання пов'язані із сталим розвитком усіх без виключення напрямків діяльності людства. Світ прийшов до такого висновку, що так далі не може продовжуватись, — а саме безконтрольно-зневажливе використання ресурсів та позбавлення майбутніх поколінь перебувати у відповідному соціальному та екологічному середовищі. Отже, одним із найефективніших засобів досягнення певного результату є принцип контролю. Контроль базується на даних про результати діяльності, тобто на основі методу бухгалтерського обліку – звітності.

Теперішні тренди зміни фінансової і не фінансової звітності ведуть до більшого взаємозв'язку та перетинання методів і засобів обліку, які в свою чергу активізують аналітичну складову. Це в решті-решт призводить до організації системи обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку, як упорядковану, самостійну, повністю або частково децентралізовану, відповідну цілям управління систему спостереження, збору, ідентифікації, реєстрації, узагальнення, обробки, контролю і аналізу економічної, соціальної та екологічної інформації, заснованої на перевагах сучасних потреб для розроблення, обґрунтування й ухвалення управлінських рішень сталого розвитку сільськогосподарських підприємств [1].

Теперішні дослідження у сфері контролю, обліку та звітності про сталий розвиток знаходять своє відображення у різних галузях економіки та інтересів [2; 3; 4]. Ці дослідження охоплюють взаємозв'язок видів капіталу в інтегрований звітності [5], методології наскрізного контролю обліково-аналітичних процесів сталого розвитку аграрних підприємств [6]. Сьогодні аналітика бухгалтерської звітності переходить на інший етап, що продукує

²⁷ Ці матеріали є перекладом результатів міжнародної наукової кооперації та співпраці. These materials are a translation of the results of international scientific cooperation and collaboration.

виникнення нового методу в обліку прогнозування, що також може пояснюватись бюджетуванням та розширенням функцій бухгалтерського обліку у перспективних дослідженнях і передбаченні майбутнього господарювання підприємства [7]. І відповідно, дослідження призводять до виникнення нових висновків та подальшого спонукання до вивчення та розширення питання сучасного методу бухгалтерського обліку — звітність. За сучасних умов та змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [8] звітність про управління є прототипом інтегрованої звітності або звітності про сталий розвиток, що містить не тільки сухий виклад фактичних даних а також перспективи та ризики, що можуть виникнути перед підприємством за теперішніх умов його господарювання. Отже, похідною бухгалтерського методу звітність є звичайне прогнозування. Міжнародний комітет з інтегрованої звітності дає визначення ігнорованої звітності: «це світ, в якому інтегроване мислення впроваджується в основну практику в державному і приватному секторах, чому сприяє інтегрована звітність (IR) в якості норми корпоративної звітності. Цикл інтегрованого мислення і звітності, що приводить до ефективного і продуктивного розподілу капіталу, буде діяти в якості рушійної сили для досягнення стабільності і стійкості. [9].

Перспектива зміни методів обліку, а інколи і постфактум підтвердження вже трансформованих методів призводить до перегляду методології сучасного бухгалтерського обліку [10; 11]. Дані зміни відбуваються під тиском трансформаційних процесів сталого розвитку. Відстеження дій щодо забезпечення стійкості, а також їх оцінка і поширення вимагають розгортання показників стійкості. Таким чином, підвищення інтересу до показників сталого розвитку спостерігається протягом як мінімум двох десятиліть.

Особливу популярність та визнання отримала нова хвиля вивчення екологічного обліку та обліку сталого розвитку [12; 13] Виникли цілі наукові школи у різних країнах світу, що мають власні напрямки науково-практичних досліджень.

Українська наукова школа обліку сталого розвитку тільки починає розвиватися на базі фундаментальних досліджень В.М. Жука про інституціональну теорію бухгалтерського обліку [14; 15] та розвиток інтегрованої звітності в Україні [16; 17], С.Ф. Легенчука про варіанти удосконалення методології бухгалтерського обліку [18], А.С. Крутова, О.О. Нестеренко про переваги інтегрованої звітності та перспективи її імплементації в Україні [19], М.М. Шигун про зміни в бухгалтерському обліку під впливом сталого розвитку [20].

У цьому матеріалі буде досліджено основний метод бухгалтерського обліку як звітність, але попри насичену та незчисленну кількість вже

проведених досліджень даний метод завжди оновлюється та удосконалюється. Звітність звісно дає інформацію для аналізу та майбутнього прогнозування або планування, але останнє все більше набирає актуальності за сучасних умов ведення обліку в Україні. Зараз це стосується великих і середніх підприємств, які обов'язково повинні формувати та оприлюднювати звітність про управління (інтегровану звітність). З іншого боку, саме екологічні і соціальні витрати і є основними у забезпеченні сталого розвитку та дають базу для формування звітності про сталий розвиток, інтегровану звітність тощо.

Взаємозв'язок між корпоративною соціальною відповідальністю (КСВ) і корпоративними фінансовими показниками (КФП) досліджувалася емпірично протягом десятиліть [21]. Перші емпіричні дослідження доводять квадратичний зв'язок між КСВ і КФП [6; 22]. На сьогоднішній день цей позитивний ефект залишається на агрегованому рівні, так як дослідження не дають відповіді на питання, для яких видів діяльності в сфері КСВ інтегрована звітність може пом'якшити значення доданої вартості чи цінності підприємства. Таким чином, інтегрована звітність покликана інтерпретувати не фінансові показники, які є ключовими для акціонерів. Крім того, дослідження Л. Мервельскемпера, Д. Штрейта [23] та К. Нубера та ін. [22] направлені на те як застосувати альтернативні заходи КСВ, вивчаючи відносини між КСВ та КФП. Дані дослідження спрямоване на те, щоб відповісти, чи є витрати на КСВ інформацію, яка допомагає інвесторам більш точно оцінити цінність або додану вартість підприємства при факторних витратах.

Сьогодні існує дві наукових напрямлення по оцінці показників цінності підприємств:

1. Школа, що ставить за головне створення цінностей (вигід, прибутку).
2. Школа, що ставить за головне контроль витрат.

Школа, що ставить за головне контроль витрат, визначає негативний взаємозв'язок між КСВ та вартістю підприємства, оскільки діяльність КСВ являє собою тільки відтік грошових коштів [21]. Таким чином, участь в КСВ не відповідає інтересам акціонерів і ставить підприємства в не вигідне становище [23]. Незважаючи на те, що витрати на КСВ є вартісним сигналом для інвесторів, оскільки вони мають прямий негативний фінансовий вплив, вони можуть сигналізувати про достовірність соціальної відповідальності підприємства. Школа, що ставить за головне створення цінностей, визначає позитивний зв'язок між витратами на КСВ і вартістю підприємства, оскільки діяльність з КСВ може створювати конкурентні переваги. Ці конкурентні переваги, такі як поліпшення відносин із зацікавленими сторонами, поліпшення репутації бренду або продуктивності праці співробітників,

можуть сприяти створенню акціонерної вартості і відповідно доданої вартості.

Таким чином, у літературі почали з'являтися дослідження криволінійних, конкретно квадратичних, відносин як для екологічного, так і для соціального аспектів КСВ і КФП [22]. Зіставлення може бути U-подібним (тобто, ефект «занадто мало позитивного») або інвертованим U-подібним (тобто, ефект «занадто багато позитивного») [24]. Ці дві теоретичні основи охоплюють як позитивні, так і негативні відносини між КСВ і КФП. У той час як U-подібні відносини припускають, що мінімальний рівень активності КСВ повинен бути перевищений для збільшення КФП, інвертовані U-подібні відносини припускають, що коли перевищений певний пік активності КСВ, позитивний внесок в КФП зменшується.

Крім того, потребує дослідження та появи позитивного ефекту зміні вартості підприємства для всіх підприємств, що публікують інтегрований звіт, незалежно від їх суми витрат на КСВ.

Цей матеріал привносить у літературу два потоки досліджень, що фокусуються на зв'язку між КСВ та доданою вартістю при факторних витратах підприємств і вплив ІР на сталий розвиток. По-перше, розглядається питання про те, чи розглядаються інвесторами екологічні та соціальні витрати як значущі. Замість лінійних відносин пропонується квадратичне відношення. По-друге, використовуючи витрати на КСВ, які відображають зусилля підприємств у сфері КСВ, а не їх результати КСВ. У цьому контексті, особливо рейтинги КСВ все частіше піддаються критиці за відсутність сумісності. По-третє, сформується відповідь на питання про те, чи може інтегрована звітність виконувати свої інформаційні завдання для інвесторів та надійність такої інформації. По-четверте, в порівнянні з попередніми дослідженнями релевантності значень ІР, розглядається більш тривалий період часу з 2011 по 2019 рр. І використовується глобальна вибірка за мікро, малими, середніми та великими підприємствами.

Метою є підтвердження надійності наукової і практичної гіпотези про теоретичну та методологічну спроможність Інституту бухгалтерського обліку вирішити проблему інформаційного забезпечення реалізації глобальної і національної політики сталого розвитку.

Мета буде досягнута шляхом обліково-аналітичного забезпечення та математичного аналізу квадратичної кореляційно-регресійної залежності доданої вартості підприємств від величини соціальних і екологічних витрат. Методологія дослідження представлена на Рис. 1.

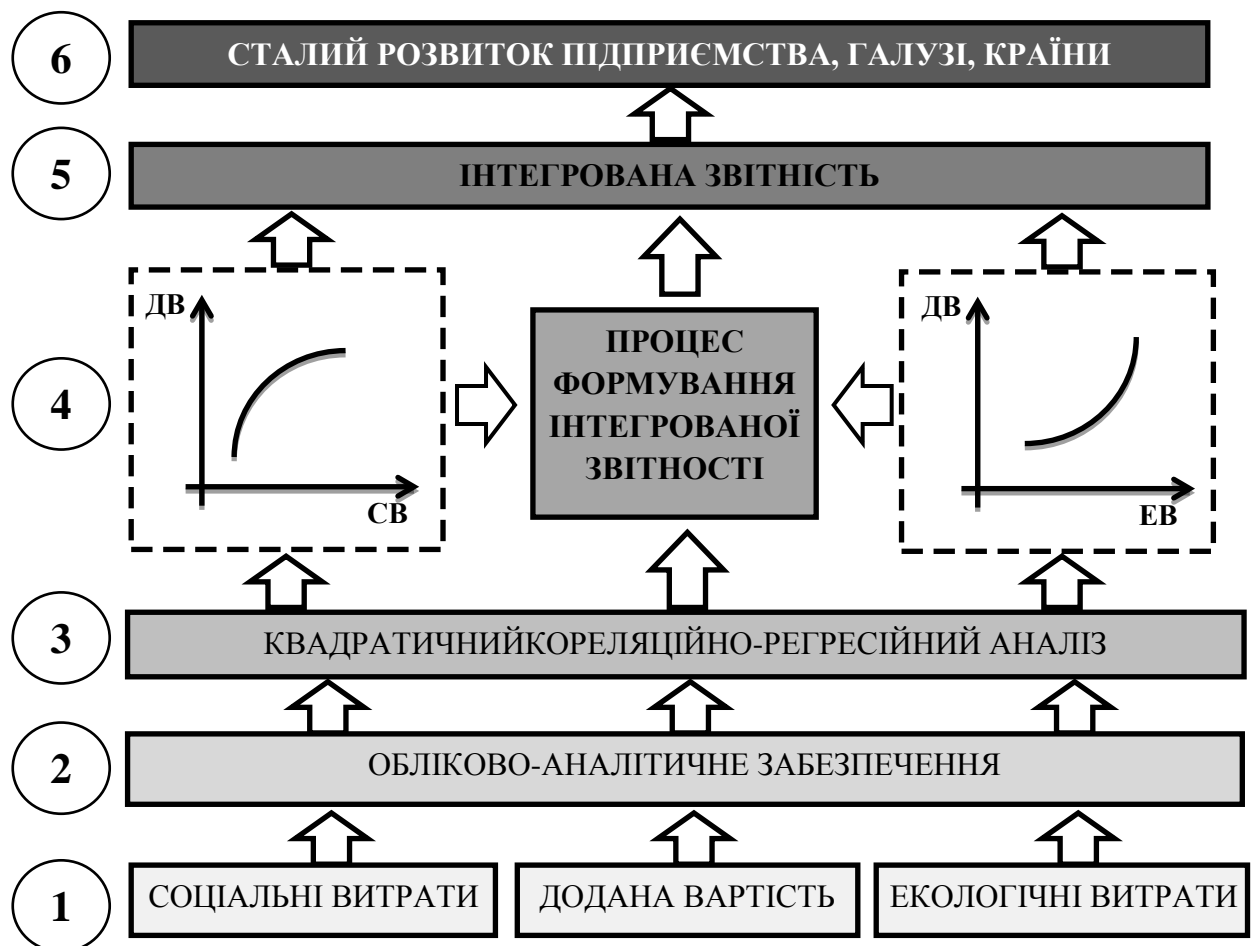

Рис. 1. Методологія дослідження (ДВ – додана вартість, СВ – соціальні витрати, ЕВ – екологічні витрати)*

* Джерело: складено автором

① Аналіз та збір даних соціальних, екологічних витрат та доданої вартості сформованої за рахунок цих витрат. При цьому було використані офіційні дані Державної служби статистики України [25] та спеціально підготовлені дані після офіційних звернень та запитів. До соціальних витрат входить не тільки обов'язкові платежі заробітної плати та нарахування на неї, також включені премії, бонуси, заохочувані виплати, витрати на підвищення кваліфікації, створення відповідних умов праці, заохочення та відпочинку, тощо. До екологічних витрат входять: капітальні інвестиції та поточні витрати для створення нових та модернізацію існуючих засобів еко-призначення.

② Застосування облікових та аналітичних процедур узагальнення та первинної обробки даних. Формування гіпотези дослідження: чи має існує теоретико-методологічна та методична спроможність інституту бухгалтерського обліку вирішувати проблему інформаційного забезпечення реалізації глобальної (та національної) політики сталого розвитку?

③ Проведення аналітичних процедур із застосуванням технічних засобів інформаційного забезпечення MicrosoftExcel, а саме кореляційно-регресійного аналізу з подальшим формуванням квадратичної лінії тренда.

④ Аналіз результатів кореляційної залежності: прямої та оберненої U-подібної лінії тренда. Підготовка висновків співвідношення соціальних/екологічних витрат до доданої вартості підприємств.

⑤ Цей етап найбільше притаманний для використання регресійного аналізу на макрорівні (рівні підприємства). Використання методу бухгалтерського обліку – звітність. Відбувається формування похідного методу бухгалтерського обліку – прогнозування майбутньої діяльності у векторі сталого розвитку.

⑥ Формування остаточного висновку щодо рівня сталого розвитку та його динаміки. Підтвердження теорії про: пряму та обернену залежність доданої вартості підприємств від диференційованого розміру соціальних/екологічних витрат; існування нового методу бухгалтерського обліку прогнозування; необхідність формування світності про сталий розвиток (інтегровану звітність) для малих підприємств; спроможність інституту бухгалтерського обліку стати засобом досягнення сталого розвитку за допомогою методу прогнозування та інтегрованої звітності.

Після ґрунтовного аналізу досліджень прямої та квадратичної залежності соціальних та екологічних витрат здійснимо спробу аналізу залежності цих витрат до доданої вартості підприємств в Україні. Ці підприємства поділяються на 4 групи: мікро, малі, середні та великі.

Методологія дослідження (Рис. 1) включає в себе процес обліку та аналізу інформації задля формування інтегрованої звітності, що сприятиме формуванню позитивного іміджу та сталому розвитку підприємства. За допомогою квадратичного аналізу соціальних та екологічних витрат по відношенню до доданої вартості підприємства виникає можливість наступного аналізу і формування інтегрованої звітності. Процес формування звітності спонукатиме підприємство переходити на новий щабель своєї діяльності – сталий розвиток.

Сьогодні, згідно закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»[8] тільки великі підприємства повинні формувати інтегровану звітність, а середнім дозволяється формувати цю звітність без не фінансових показників. Тому наша мета за допомогою математичних методів довести необхідність формування інтегрованої звітності у повному обсязі для середніх та малих підприємств. Для цього проведемо **кореляційний аналіз соціальних витрат та доданої вартості підприємств**. Аналіз впливу соціальних витрат на додану вартість підприємств представлено на Рис 2.

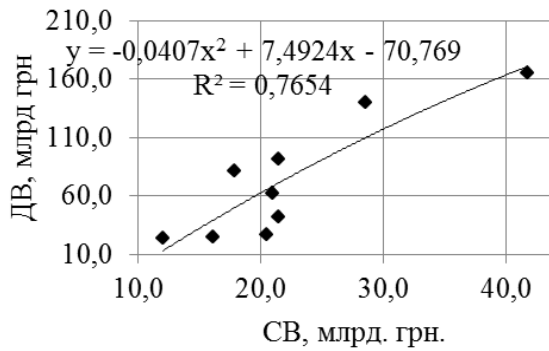

Рис. 2.1. Мікропідприємства

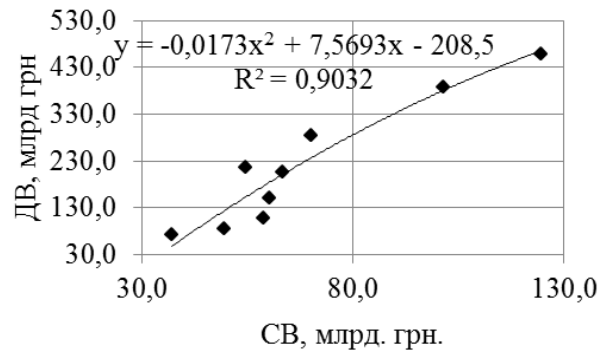

Рис. 2.2. Малі підприємства

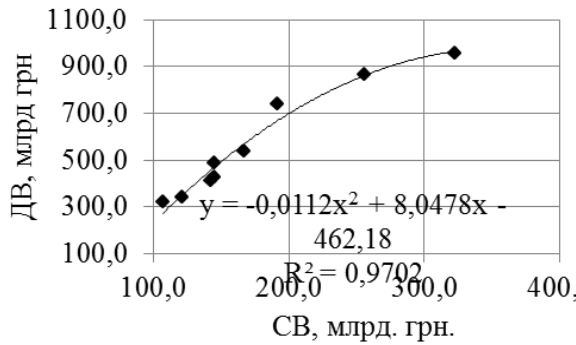

Рис. 2.3. Середні підприємства

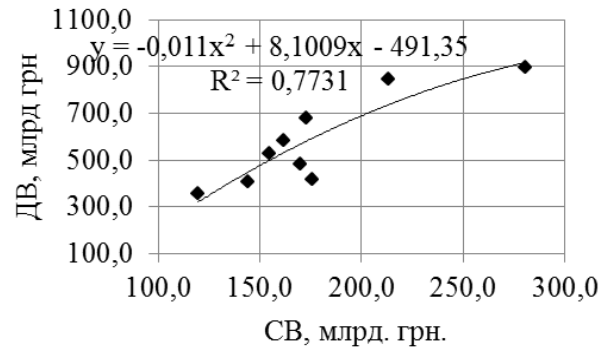

Рис. 2.4. Великі підприємства

Рис. 2. Обернена U-подібна квадратична залежність доданої вартості від соціальних витрат підприємств (CB - соціальні витрати, ДВ – додана вартість)*

* Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Для аналізу використані дані соціальних витрат та доданої вартості підприємств за різними розмірами за 2011-2019 р. Варто звернути увагу, що найбільша кореляційна залежність двох показників є у середніх та малих підприємств із коефіцієнтами кореляції 0,9702 та 0,9032 відповідно. Це означає, що існує достатній зв'язок та залежність формування доданої вартості підприємства за рахунок соціальних витрат.

Результати Рис. 2 свідчать про обернену U-подібну криву, що вказує на наступну тенденцію: по-перше, незначні соціальні витрати на початку призводять до стрімкого зростання доданої вартості підприємств (темпи зростання доданої вартості більші за соціальні витрати), по-друге настає момент, накопичені соціальні витрати починають уповільнювати наростання темпів збільшення доданої вартості підприємств. Темпи зростання доданої вартості стають меншими ніж на початку формування та здійснення соціальних витрат.

Попередній висновок 1: соціальні витрати необхідно контролювати і підприємствам варто знайти таку їх межу та розмір, що максимізує додану вартість підприємства.

Наступним етапом є **кореляційний аналіз екологічних витрат та доданої вартості підприємств.** Аналіз впливу соціальних витрат на додану вартість підприємств представлено на Рис 3.

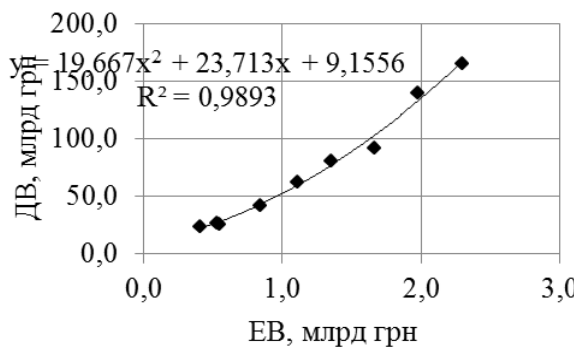

Рис. 3.1. Мікропідприємства

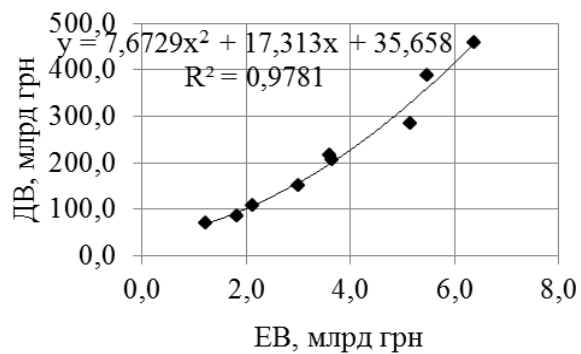

Рис. 3.2. Малі підприємства

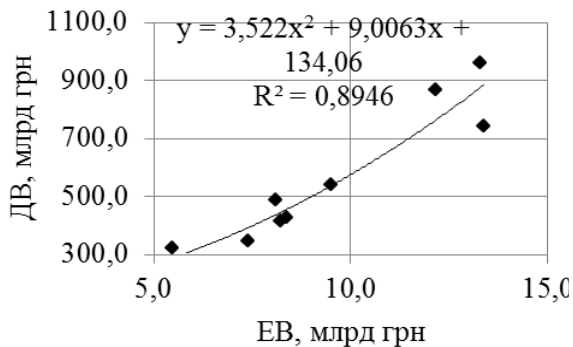

Рис. 3.3. Середні підприємства

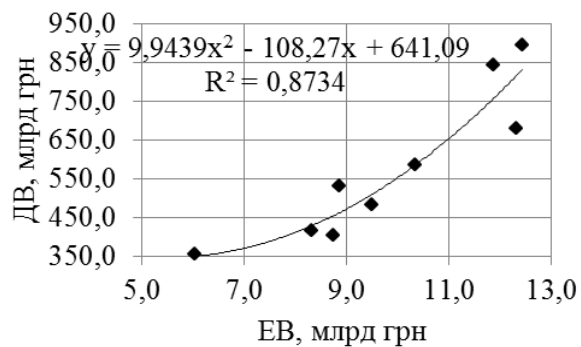

Рис. 3.4. Великі підприємства

Рис. 3. U-подібна квадратична залежність доданої вартості від екологічних витрат підприємств (ЕВ - екологічні витрати, ДВ – додана вартість)

* Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Аналіз Рис. 3 дає свідчення про U-подібну квадратичну залежність доданої вартості від екологічних витрат підприємств. Аналізуючи дані коефіцієнту кореляції мікро і малих підприємств (0,9893 та 0,9781 відповідно) можна зробити висновок про значну залежність доданої вартості від екологічних витрат. Менша залежність прослідковується у середніх і великих підприємствах (0,8946 та 0,8734 відповідно), але теж достатня. Лінія тренду має U-подібну форму. Це говорить про те, що на початкових етапах здійснення екологічних витрат відбувається найменше збільшення доданої вартості. Але із накопиченням відповідних витрат та створення відповідних умов та засобів еко-захисту відбувається наростання темпів доданої вартості, і відповідно зміцнення позиції сталого розвитку.

Попередній висновок 2: потужний поштовх сталого розвитку можливий із накопиченням відповідної бази еко-засобів. Спостерігається пряма залежність доданої вартості від еко-витрат, особливо на початкових етапах капіталовкладень та поточних еко-витрат.

Фінальним етапом у дослідженні впливу обліково-аналітичного забезпечення на сталий розвиток є **встановлення ролі інтегрованої звітності та надійності інформації у забезпеченні сталого розвитку.**

Публікація інтегрованого звіту може допомогти інвесторам зрозуміти фінансову цінність як екологічних, так і соціальних витрат. Що стосується впливу самого ІР, то виявляється значний позитивний зв'язок між публікацією інтегрованого звіту та доданою вартістю підприємства послідовно по всіх моделях.

Після проведених розрахунків (Рис. 2 та 3) виявляється значний позитивний зв'язок доданої вартості підприємства за умов взаємодії квадратів агрегованих екологічних і соціальних витрат (у більшості випадків $p < 0,05$). Таким чином, це підтверджує, що *розкриття інтегрованого звіту позитивно пом'якшує квадратичний зв'язок між екологічними / соціальними витратами і доданою вартістю підприємства*.

Проте, внесок компанії в її цінність після публікації інтегрованого звіту вище тільки для підприємств з низькими або нульовими витратами на охорону навколишнього середовища, а також, які проводять активну екологічну стратегію з великим об'ємом витрат на охорону навколишнього середовища (вертикальна форма інтеграції) (правило U-подібних кривих). У цих випадках ІР повинна пояснити інвесторам, чому підприємство інвестує мало/нічого або більшу суму в природоохоронну діяльність. Інвестуючи мало або нічого в природоохоронну діяльність, ІР може бути засобом відбілювання репутації. Активні екологічні стратегії підприємства можуть використовувати ІР, щоб пояснити, як високі екологічні витрати принесуть користь. Підприємства, які застрягли посередині щодо екологічних витрат, мають менший внесок в додану вартість підприємства при публікації інтегрованого звіту, ніж підприємства, які не публікують звіт. Таким чином, вартість публікації інтегрованого звіту видається поза увагою порівняно з перевагами після розширення витрат на охорону навколишнього середовища (горизонтальна область) (Рис. 4).

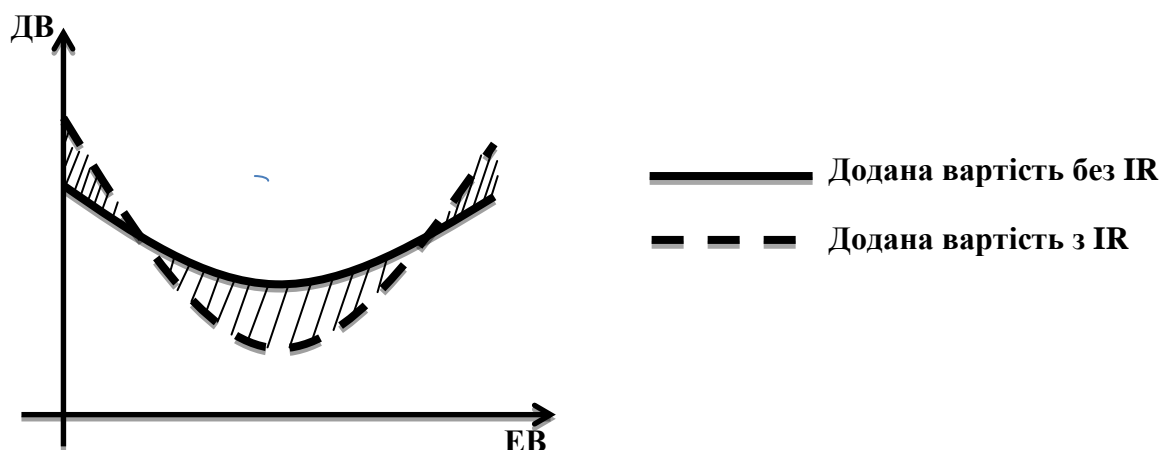

Рис. 4. Моделювання U-подібної форми сталого розвитку («занадто мало позитивного») з і без пом'якшення з боку ІР

* Побудовано автором

Для квадратичних соціальних витрат результати показують, що сукупні соціальні витрати пом'якшують інтегрованою звітністю ($0,009 < p < 0,10$). Таким чином, розкриття інтегрованого звіту позитивно пом'якшує квадратичний зв'язок між соціальними витратами і доданою вартістю підприємства. На Рис. 5 показано зв'язок між агрегованими соціальними витратами і вартістю підприємства з і без пом'якшення за допомогою ІР. Існує значна помірність через ІР і виключно значний позитивний внесок доданої вартості підприємства для всіх підприємств, що публікують інтегрований звіт, зворотна U-подібна крива паралельно зміщена вгору.

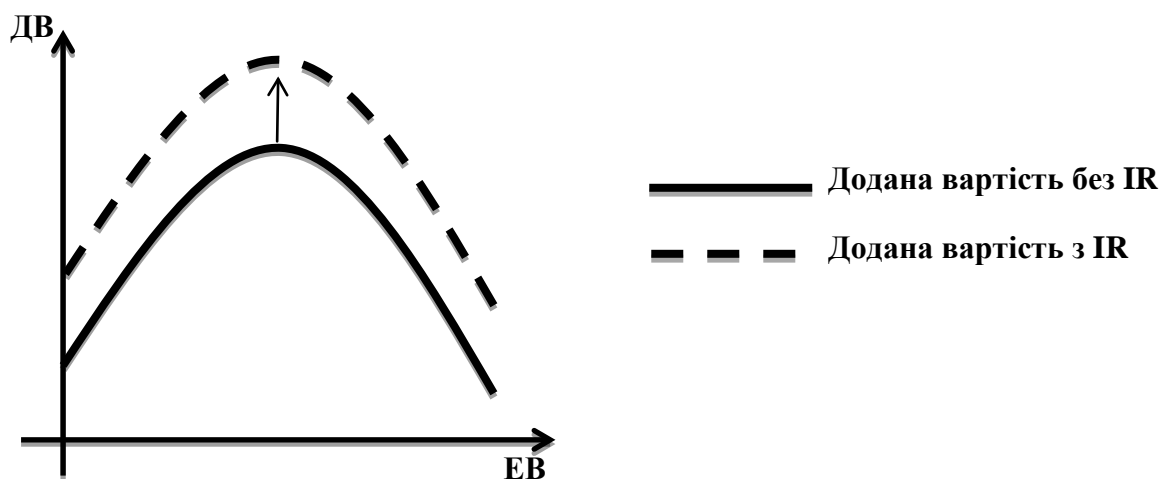

Рис. 5. Моделювання інвертованої U-подібної форми сталого розвитку («надто багато позитивного») з і без пом'якшення з боку ІР

** Побудовано автором*

В цілому видається, що ІР пом'якшує зв'язок між екологічними витратами і доданою вартістю підприємства, але не соціальними витратами і доданою вартістю підприємства. Можуть знадобитися технічні знання, щоб зрозуміти економічний вплив екологічних витрат. Таким чином, без подальших пояснень фінансовий внесок витрат на охорону навколишнього середовища є невизначеним. На відміну від цього, додаткові пояснення не потрібні для соціальних витрат, оскільки інвестори можуть очікувати певних соціальних витрат від підприємств для отримання ліцензії на діяльність. Соціальні витрати можна розглядати як законний аспект КСВ, який інвестори можуть правильно інтерпретувати без публікації інтегрованого звіту.

Результати вказують на значний U-подібний зв'язок між екологічними витратами і доданою вартістю підприємства. Соціальні витрати показують незначний інвертований U-подібний зв'язок з цінністю підприємства. Це підтверджує, що школа, пов'язана з витратами, і школа, яка створює цінність, співіснують. І основна увага повинна бути спрямована на нелінійні моделі. Що стосується стримуючого ефекту ІР, результати показують, що ІР пом'якшує U-подібну зв'язок між витратами на охорону навколишнього середовища та доданою вартістю підприємства, але не соціальними

витратами і доданою вартістю підприємства.

Окрім привнесення нових результатів до наукової літератури з інтегрованої звітності та сталого розвитку, отримані висновки будуть корисними для менеджерів та інвесторів підприємств. Менеджери повинні знати, що існує мінімальний рівень витрат на охорону навколишнього середовища, необхідних для створення позитивного ефекту доданої вартості підприємства. У цьому сенсі рекомендовані позиції для підприємства можуть полягати або в тому, щоб інвестувати практично нічого, або в проведенні активної екологічної стратегії. Обидві ситуації можуть бути пом'якшені за допомогою інтегрованої звітності. Менеджери також повинні знати, що існує максимум соціальних витрат після яких відбувається зменшення доданої вартості підприємства. Публікація інтегрованого звіту тягне за собою позитивний вплив на вартість підприємства незалежно від соціальних витрат. Інвесторам може бути цікаво поглянути не лише на вихідні змінні КСВ (наприклад, рейтинги, викиди CO₂), але і на вхідні змінні КСВ, такі як витрати на КСВ, щоб поліпшити своє інвестиційне становище.

Звісно побудовані моделі залежності доданої вартості підприємства від соціальних / екологічних витрат а відповідно і рівня сталого розвитку слід трактувати обережно. Поради «нічого або у значній мірі інвестувати у екологічне становище підприємства» повинні оцінюватись менеджерами не так категорично. Кожне підприємство є унікальним і відповідна «правильна» політика щодо екологічних витрат не може бути застосованою для іншого підприємства. Що стосується соціальних витрат, то тут, в основному, існує пряма залежність витрат та сталого розвитку.

Відповідно до Міжнародних стандартів інтегрованої звітності, випущеними 9 грудня 2013 року Міжнародним комітетом з інтегрованої звітності (IIRC), представленими в Міжнародній структурі інтегрованої звітності [26], «надійність» разом з ознакою «повноти» означає, що організація повинна збирати, реєструвати, компіювати, аналізувати і розкривати інформацію і процеси, які використовуються при підготовці звіту, таким чином, щоб вони могли піддаватися перевірці і які встановлюють якість і істотність інформації [27]. Відповідно до пункту 3.40 Міжнародних стандартів інтегрованої звітності, на надійність інформації впливає її збалансованість і відсутність матеріальних помилок. Згідно з пунктом 4.46, практичні питання можуть обмежувати характер і обсяг інформації, яка може бути представлена в інтегрованому звіті. Тоді може бути доцільно розкрити такі обмеження і дії, що вживаються для їх подолання, в інтегрованому звіті. У разі недоступності надійної інформації в інтегрованому звіті повинен бути зазначений характер інформації, яка була опущена, і причина, по якій вона була опущена (п. 1.18) [27].

Ключовим елементом довіри до законності дій і їх результатів є подання до інтегрованому звіті залежностей між капіталами, наявними в організації, – фінансовим, виробничим, інтелектуальним, людським,

соціальним, взаємопов'язаним капіталом, а також природним капіталом. У відповідності зі стандартами IIRC (п. 2.3) підприємство вказує, як збільшення одного типу капіталу впливає на інші, що в основному відноситься до зменшення фінансового капіталу, який надається інвесторами, який використовується для збільшення інших капіталів. Таке уявлення стратегії соціально відповідальної підприємства полегшує розуміння фінансової інформації про діяльність, що сприяє сталому розвитку, яка закладає основи для майбутнього економічного, соціального та екологічного потенціалу підприємства.

Емпіричні дослідження, що відносяться до здатності підприємства представляти інформацію високої якості, вказують на складність в досягненні очікуваного рівня достовірності даних, особливо нефінансової інформації, представленої в інтегрованих звітах [16; 28;29]. Дискусія ускладнюється відсутністю конвергенції в бухгалтерській літературі про те, як визначити і емпірично розділити кількість і якість розкриття. Зважаючи на відсутність загальноприйнятої моделі якості розкриття, а також відповідних і надійних методів його вимірювання, в попередніх дослідженнях, як правило, використовується кількість розкриття в якості показника якості розкриття. Більш того, дослідники припускають, що розслідування тільки обсягу розкриття інформації може ввести в оману. За умови, що звіти високої якості повинні бути короткими і сфокусованими [30, р. 221]. Країни світу у яких набагато раніше відбулася офіційна регламентація та завершено процес формування правил та умов по підготовці і оприлюдненні інтегрованої звітності зараз мають відповідний результат розповсюдження тренду та потреби у оприлюдненні інтегрованих звітів. Україна знаходиться на початковому етапі формування своєї політики та практики перебудови обліку для вимог інтегрованої звітності. Як зазначали Д.М. Трачова та Л.А. Сахно [31] перехід від стандартної української системи обліку до міжнародних стандартів зумовить ряд позитивних зрушень у задоволенні інформаційних вимог всіх користувачів інформації [32].

IIRC обізнаний про ризик подання недостовірних даних в інтегрованому звіті. Тому для надійності розкриття інформації в інтегрованій звітності Комітет рекомендує в своїх стандартах «механізми, такі як надійні системи внутрішнього контролю та звітності, взаємодія із зацікавленими сторонами, внутрішній аудит або аналогічні функції і незалежне зовнішнє забезпечення» (п. 3.40) [9]. Можна підсумувати, що надійність пов'язана з відповідальністю підприємства за представлену вартість. Міжнародні стандарти інтегрованої звітності, прагнучи підвищити надійність опублікованих звітів, припускають, що створення цінності (додатної вартості підприємства) повинно бути показано як з точки зору вхідної інформації, так і результатів діяльності.

На відміну від фінансової звітності, де системи інформаційних технологій і організаційні процеси розроблялися і налаштовувалися протягом

багатьох років, системи і процеси для підготовки інтегрованого звіту і поширення його змісту все ще знаходяться в стадії розроблення. Інтегрована звітність потребує наступних змін в професійних і навчальних програмах ВНЗ, зокрема зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування». За словами представників IIRC, «по відношенню до сотень років, протягом яких аудит фінансової звітності розвивався, ми зараз знаходимося тільки на початку шляху підтвердження надійності» [9, с. 2]. В даний час відсутність інструментів і процедур, які перевіряють достовірність даних, представлених в інтегрованій звітності, являє собою особливу проблему для науки бухгалтерського обліку.

У інтегрованій звітності роль бухгалтерського обліку може сприйматися з точки зору різних парадигм: цінності, довіри з боку керівництва або парадигма стратегічної інформації. Кожна з них покладає різні завдання на бухгалтерський облік, проте, враховуючи економічні, технологічні та поведінкові зміни сучасного економічного світу, стратегічно-інформаційна парадигма набуває першочергового значення. Фундаментальна передумова стратегічної інформаційної парадигми бухгалтерського обліку полягає в тому, щоб задовольнити інформаційні очікування користувачів корпоративних звітів, враховуючи припущення, що бухгалтерський облік описує виключно економічну реальність.

Дотримуючись умов бухгалтерської стратегічної інформаційної парадигми, можна усунути видимий на практиці пробіл, який відноситься до основ створення надійної інформації, представленої в інтегрованих звітах. Для цього необхідно передбачити, що основною функцією інтегрованої звітності є надання всім зацікавленим сторонам інформації, яка їм необхідна для розуміння залежності між фінансовими і нефінансовими показниками. Кожне соціально відповідальне підприємство, прагнучи задовольнити інформаційні потреби зацікавлених сторін, змушена створювати обліковий запис, який дозволяє визначити його взаємозв'язок з фінансовими і нефінансовими показниками, що, в свою чергу, дозволяє здійснювати більш ефективний моніторинг і аналіз засобів контролю. У той же час такий підхід, який гарантує внутрішню достовірність, забезпечить надійну зовнішню гарантію[33].

Зв'язок між фінансовими і нефінансовими показниками повинні бути результатом багатовимірного аналізу взаємозв'язку між потребами підприємства, як це визначено в її стратегії соціальної відповідальності, і її ресурсами в формі виробничого, фінансового, ІТ, людського, соціального та екологічного капіталу. Надійний звіт про управління (інтегрований звіт), пов'язаний з економічною, соціальною та екологічною відповідальністю, вимагає вимірювання та подання інформації про те як підприємство впливає на навколишнє середовище.

Підбиваючи підсумок, можна сказати, що в епоху КСВ, з огляду на зростаючі потреби в інформації, очікується, що система обліку сталого

розвитку буде належним інструментом вимірювання вартості активів, капіталу і результатів діяльності. Тому одним з ключових умов розвитку інтегрованої звітності за рахунок підвищення її надійності є розроблення системи верифікації і валідації та їх адаптація до потреб, що сприяють сталому розвитку.

Отже, надійність інтегрованого звіту залежить від:

- стратегії соціальної відповідальності, прийнятої підприємством;
- цілей зацікавлених сторін підприємства;
- здатності використовувати інтегровані стандарти звітності;
- способу верифікації та валідації інформації.

Отже, надійність інтегрованої звітності (звіту про управління) – це якісна характеристика інтегрованої звітності, яка залежить від ступеня верифікації та валідації відповідними загальноприйнятими та визнаними методичними рекомендаціями, що надасть можливість стейкхолдерам отримати релевантну інформацію для прийняття ширшого кола відповідних рішень економічного, соціального та екологічного характеру.

На сьогодні в Україні потребує перебудови система зобов'язання формувати та оприлюднювати інтегровану звітність не тільки великими та середніми підприємствами. До них мають долучатися на добровільній основі і малі підприємства (за деякими твердженнями це повинно бути обов'язковим). І це є найближча перспектива.

На кінець можна зробити висновок, загальна гіпотеза спроможності інституту бухгалтерського обліку забезпечувати сталий розвиток підприємництва підтверджується. Мало того, методи бухгалтерського обліку поповнюються трансформованою інтегрованою звітністю. Завданням цієї звітності є не тільки констатація фактів але і прогнозування. Тепер бухгалтерський облік розширює свої повноваження не тільки констатацією фактів соціально-економічних подій але і виконує функцію прогнозування та забезпечення сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Сокіл О.Г. Функції, принципи та складові системи обліково-аналітичного забезпечення управління сталим розвитком сільськогосподарських підприємств. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / за ред. Л.В. Синяєвої. Мелітополь, 2017. № 3 (35). С. 270-278.

2. Schaltegger, S., Burritt, R., Zvezdov, D., Hörisch, J., & Tingey-Holyoak, J. Management Roles and Sustainability Information. Exploring Corporate Practice. *Aust Account Rev.* 2015. Vol. 25(4). pp. 328–345, DOI: <https://doi.org/10.1111/auar.12102>.

3. Bennett, M., Schaltegger, S., & Zvezdov, D. Exploring Corporate Practices in Management Accounting for Sustainability. 2013. London: Institut of Chartered Accountants of England and Wales. 56 p.

4. Burritt, R.L., Hahn, T., & Schaltegger, S.T. Towards a comprehensive framework for environmental management accounting - Links between business actors and environmental management accounting tools. *Aust Account Rev.* 2002. Vol. 12(27). pp. 39-50, DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1835-2561.2002.tb00202.x>.

5. Grassmann, M., Fuhrmann, S., & Guenther, T. Drivers of the disclosed “connectivity of the capitals”: evidence from integrated reports. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. 2019. Vol. 10(5), pp. 877-908. <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-03-2018-0086>.
6. Trumpp, C., & Guenther, T. Too little or too much? Exploring U-shaped relationships between corporate environmental performance and corporate financial performance. *Business Strategy and the Environment*. 2017. Vol. 26. No. 1. pp. 49-68. DOI: <https://doi.org/10.1002/bse.900>.
7. Schaltegger, S., & Beständig, U. Corporate Biodiversity Management Handbook: A Guide for Practical Implementation. 2012. Berlin: Federal Ministry of the Environment. 68 p.
8. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 5 жовт. 2017 р. № 2164. Уряд. кур'єр. 2017. 9 листоп..
9. IIRC: International <IR> framework implementation feedback. 2017. London: International Integrated Reporting Council. 28 p.
10. Жук В.М. Бухгалтерський облік: шляхи вирішення проблем практики і науки: монографія. Київ: ННЦ "Інститут аграрної економіки". 2012. 454 с.
11. Розвиток бухгалтерського обліку на основі новітніх ІТ-технологій: колективна монографія. За ред. Жука В. М., Бездушної Ю.С. Київ: ННЦ «ІАЕ». 2017. 450 с.
12. Schaltegger, S. Sustainability as a driver for corporate economic success. consequences for the development of sustainability management control. *Society and Economy*. 2011. Vol. 33(1). pp. 15–28. DOI: <https://doi.org/10.1556/SocEc.33.2011.1.4>.
13. Schaltegger, S., & Burritt, R.L. Sustainability accounting for companies: Catchphrase or decision support for business leaders? *Journal of World Business*. 2010. Vol. 45, Issue 4. pp. 375-384. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2009.08.002>.
14. Жук В.М. Інституціональна теорія бухгалтерського обліку: відповідь на виклики сучасності *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 8-9. С. 14-23.
15. Жук В.Н. Основи інституційної теорії бухгалтерського обліку: монографія. Київ: «Аграрна наука». 2013. 408 с.
16. Жук В. М. Інтегрована звітність: ретроспектива і перспектива в Україні. *Облік і фінанси*. 2019. № 1. С. 20-27. DOI: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-20-27](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-20-27).
17. Sokil, O., Zhuk, V., & Vasa, L. Integral assessment of the sustainable development of agriculture in Ukraine. *Economic Annals-XXI*. 2018. Vol. 170(3-4). pp. 15-21. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V170-03>.
18. Legenchuk, S.F. Analysis of management forms of collective investment institutions to organise the accounting system. *Economic Annals-XXI*, 2016. Vol. 156(1-2). pp. 112-115. DOI: <http://dx.doi.org/10.21003/ea.V156-0026>.
19. Крутова А. С., Нестеренко О. О. Переваги інтегрованої звітності та перспективи її імплементації в Україні. *Innovation in science and education: challenges of our time*. 2016. London: IASHE. pp. 52-58.
20. Шигун М. М. Концептуальні зміни в бухгалтерському обліку під впливом сталого розвитку бізнесу. *Фінанси України*. 2019. № 2. С. 82-98. <https://doi.org/10.33763/finukr2019.02.082>.
21. Endrikat, J.; Guenther, E. & Hoppe, H. Making sense of conflicting empirical findings: A meta-analytic review of the relationship between corporate environmental and financial performance. *European Management Journal*. 2014. Vol. 32(5). pp. 735-751. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.emj.2013.12.004>.
22. Nuber, C., Velte, P., & Hörisch, J. The curvilinear and time-lagging impact of sustainability performance on financial performance: Evidence from Germany. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2019. Vol. 27(1), pp. 232-243, DOI: <https://doi.org/10.1002/csr.1795>.

23. Mervelskemper, L. & Streit, D. Enhancing market valuation of ESG performance: Is integrated reporting keeping its promise? *Business Strategy and the Environment*. 2016. Vol. 26(4). pp. 536-549. DOI: <https://doi.org/10.1002/bse.1935>.
24. Chen, M.-H. & Lin, C.-P. The impact of corporate charitable giving on hospitality firm performance: Doing well by doing good? *International Journal of Hospitality Management*. 2015. Vol. 47. pp. 25-34. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2015.02.002>.
25. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
26. The International Integrated Reporting Framework, 2013, IIRC. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>.
27. G4 Sustainability Reporting Guidelines. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www2.globalreporting.org/standards/g4/Pages/default.aspx>.
28. Krzus M.P. Integrated Reporting: if not now, when? *Zeitschrift fuer Internationale Rechnungslegung*. 2011. No 6, P. 271-276.
29. Grassman M., Fuhrmann S., Guenther T. Drivers of the disclosed “connectivity of the capitals”: evidence from integrated reports. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. 2019. № 10 (5), p. 877-908. doi: <https://doi.org/10.1108/SAMPJ-03-2018-0086>.
30. Melloni G., Caglio A., Perego, P. Saying more with less? Disclosure conciseness, completeness and balance in Integrated Reports. *Journal of Accounting and Public Policy*, 2017. Vol. 36(3). P. 220-238.
31. Трачова Д.М., Сахно Л.А. Перехід на міжнародні стандарти обліку та звітності: проблеми на перспективи. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. Мелітополь: «Люкс», 2012. № 2 (18), том 6. С.270-276.
32. Zbarsky V.K., Trusova N.V., Sokil O.H., Pochernina N.V., Hrytsaienko M.I. Social and economic determinants for the development of resource potential of small forms of agrarian production in Ukraine. *Industrial Engineering & Management Systems*. 2020. Vol.19. No.1. pp. 133-142. DOI: <https://doi.org/10.7232/iems.2020.19.1.133>.
33. Sokil O., Sokil Ya. The development perspectives of sustainability accounting and integrated reporting in Ukraine. *Biodiversity and Natural Capital Accounting: 23rd EMAN Conference*. November 7-8, 2019. The Czech University of Life Sciences Prague and the Environmental and Sustainability Management Accounting Network, 2019. URL: <https://www.fld.czu.cz/dl/79751?lang=en>